

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 49 (2004), No. 2, 170--174

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/141223>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2004

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea zprávy

VZPOMÍNKA NA DOCENTA SVATOPLUKA FUČÍKA

Dne 21. října 2004 by se dožil šedesáti let doc. RNDr. Svatopluk Fučík, CSc. Přestože mu zákeřná choroba nedopřála, aby se dožil svých pětatřiceti let (zemřel 18. května 1979), Svatopluk Fučík zanechal hlubokou stopu nejen ve svém oboru, ale také v srdcích svých kolegů a žáků. Narodil se v Praze, základní a střední školu absolvoval v Hradci Králové a od roku 1962 do roku 1967 studoval na Matematicko-fyzikální fakultě v Praze. Aspiranturu pod vedením Jindřicha Nečase absolvoval v letech 1967 až 1969. Od roku 1969 do roku 1977 byl odborným asistentem

a od roku 1977 docentem na katedře matematické analýzy MFF UK v Praze. Habilitační práci však napsal již v roce 1973! Svatopluk Fučík byl aktivně zapojen do činnosti matematické vědecké komunity, byl předsedou matematické vědecké sekce a členem ústředního výboru Jednoty československých matematiků a fyziků.

Vskutku imponující byla Fučíkova publikační aktivita. V rozmezí dvanácti let publikoval 42 původních vědeckých článků v mezinárodních matematických časopisech, byl autorem či spoluautorem 5 monografií vydaných renomovanými nakladatelstvími (viz [1–5]), napsal několik skript, učebních textů, předběžných sdělení, recenzí atd. Zvláštní pozornost si zaslouží odezva jeho vědecké práce v citačních databázích. Zde lze nalézt stovky citací jeho článků a knih. Některé práce jsou citovány dodnes, po více než čtvrt století! Pojem *Fučíkova spektra* se dnes stal v mezinárodní matematické literatuře klíčovým slovem a studiem úloh, které k zavedení tohoto pojmu vedly, Fučík „odstartoval“ vývoj nových metod nelineární funkcionální analýzy. Je zajímavé, že ač Fučík přistupoval ke studiu nelineárních úloh čistě z teoretického hlediska, po více než dvaceti letech řada autorů publikovala sérii zajímavých článků, ve kterých jsou pomocí úloh podobného typu studovány např. nelineární modely visutých mostů. To je typickým příkladem toho, jak nesmyslné může být dělení matematiky na „čistou“ a „aplikovanou“.

Podrobný seznam publikací Svatopluka Fučíka a rozbor jeho vědecké práce je uveden v článku MAWHIN, J., NEČAS, J., NOVÁK, B.: *Zemřel docent Svatopluk Fučík*, Čas. pěst. mat. 105 (1980), 91–101. Na závěr bych si dovolil ocitovat z tohoto článku pasáž, o níž jsem přesvědčen, že plně vystihuje Fučíkovu osobnost a jejíž závěr se s odstupem času ukázal být hluboce pravdivým:

„Neobyčejné a ojedinělé je dílo, které nám doc. Fučík zanechal. Strohý výčet činnosti umocněný krátkostí časového úseku, který mu nelítostná choroba vyměřila, v němž navíc žil prostým životem otce rodiny se všemi jeho radostmi a strastmi, však svědčí o neobyčejnosti jeho osobnosti. Jeho neuvěřitelná pracovitost, nesmírnou lásku k matematice, obětavost v práci na fakultě i mimo ni zná každý,

kdo s ním spolupracoval. Fučíkovi posluchači, žáci a spolupracovníci znají jeho pečlivost a náročnost na straně jedné, takt a pochopení na straně druhé. V paměti všech zůstane jeho poctivá otevřenost, čestnost, osobitý humor, který pomohl překlenout mnohá úskalí a dovést práci k úspěšnému konci. Snad tušil, že jeho čas je omezen. Snad proto do všeho, co dělal, dával vše. Snad proto jeho snaha o porozumění a kontakt s každým. Přesto však pracoval a bojoval do poslední chvíle. Jeho odchod je jak pro fakultu, tak i pro matematiku těžkou ztrátou, kterou si uvědomujeme, ale jejíž vážnost v budoucnu ještě tíživěji pocítíme. Zanechal nám nejen výsledky své práce, ale i příklad svého života.“

L i t e r a t u r a

- [1] FUČÍK, S., NEČAS, J., SOUČEK, J., SOUČEK, V.: *Spectral Analysis of Nonlinear Operators*. Lecture Notes in Mathematics 346, Springer Verlag, Berlin–New York 1973.
- [2] KUFNER, A., JOHN, O., FUČÍK, S.: *Function Spaces*. Nordhoff a Academia, Praha 1977.
- [3] FUČÍK, S., NEČAS, J., SOUČEK, J., SOUČEK, V.: *Einführung in die Variationsrechnung*. Teubner Texte zur Mathematik, Teubner Verlag, Leipzig 1977.
- [4] FUČÍK, S., KUFNER, A.: *Nonlinear Differential Equations*. Elsevier, Amsterdam a SNTL Praha 1980.
- [5] FUČÍK, S.: *Solvability of Nonlinear Equations and Boundary Value Problems*. D. Riedel Publishing Company, Dordrecht 1980.

Pavel Drábek

ZEMŘEL PROFESOR BŘETISLAV NOVÁK

Dne 18. srpna 2003 ve věku 65 let zemřel prof. RNDr. Břetislav Novák, DrSc. Hodnotit jeho přínos v roli vynikajícího českého matematika a vysokoškolského pedagoga nejsme povoláni, to jistě udělají jeho nejbližší odborní kolegové. Chceme alespoň krátce vzpomenout jeho celoživotního neobyčejně aktivního působení v Jednotě českých matematiků a fyziků a v její Matematické vědecké

sekcí, jejímž byl zakládajícím členem. Následující přehled obsahuje výběr z nejdůležitějších dat vztahujících se k této části jeho celoživotního působení v matematice:

- 1956: člen JČMF
- 1972: člen MVS
- 1978: čestné uznání JČSMF
- 1978–1990: člen ÚV JČSMF
- 1981: zasloužilý člen JČSMF
- 1981–1987: místopředseda JČSMF
- 1981–1987: předseda pedagogické komise JČSMF
- 1987: pedagogické vyznamenání JČSMF
- 1987–1990: předseda JČSMF
- 1990–1993: člen ÚV JČMF
- 1993: čestný člen JČMF
- 1993–1996: místopředseda JČMF
- 1996–1999: předseda MVS JČMF
- 1999–2002: místopředseda MVS JČMF

Zmapovat všechny iniciativy a aktivity Břetislava Nováka v Jednotě a v MVS je asi nemožné. Připomeňme proto alespoň jednu za všechny — Soutěž vysokoškoláků ve vědecké činnosti v matematice. Stál u jejího zrodu před 40 lety a významně se zasloužil o její úspěšné obnovení v roce 2000 po desetileté přestávce.

Převzato z Informací
MVS JČMF 59 (2003)

KONFERENCE „UŽITÍ POČÍTAČŮ VE VÝUCE MATEMATIKY“

Ve dnech 6. – 8. listopadu 2003 probíhala na půdě Jihočeské univerzity mezinárodní konference „Užití počítačů ve výuce matematiky“. Konala se pod záštitou hejtmana Jihočeského kraje dr. J. ZAHRADNÍKA a rektora Jihočeské univerzity prof. F. STŘELEČKA. Pořadatelem byla katedra matematiky Pedagogické fakulty JU a Metodicko-pedagogická sekce Jednoty českých matematiků a fyziků.

Konference měla ukázat rozsah a způsob použití počítačů ve výuce matematiky zvláště na středních a vysokých školách. Proto byly voleny plenární přednášky tak, aby pokrývaly co nejširší spektrum dané problematiky. Jako zvaní přednášející vystoupili přední světoví odborníci v počítačové algebře, v teorii algoritmů, v teorii automatického dokazování vět a v používání matematického softwaru ve výuce matematiky. Prof.

T. RECIO (Univ. Cantabria, Santander) zaměřil svou přednášku na automatické dokazování a objevování vět pomocí počítače. Prof. B. KUTZLER (Univ. J. Keplera, Linz) hovořil o důvodech, proč je užitečné počítač používat. Přednáška paní dr. V. KOKOL-VOLJČ (Univ. Maribor) se týkala problematiky způsobu hodnocení výkonů studentů, kteří při řešení problémů používají počítač. Dr. A. VRBA (PdF UK Praha) demonstroval na řadě příkladů použití dynamického softwaru Cabri geometrie. Posledním plenárním přednášejícím byl doc. R. LISKA (FJFI, ČVUT Praha), který ukázal řadu problémů, jež jsou bez užití počítače prakticky neřešitelné (rozklady polynomů, řešení algebraických rovnic hodně vysokých řádů). Dále ukázal na konkrétních příkladech užití počítače v praxi (simulace protržení vodní přehrad, předpověď počasí apod.). Na 140 účastníků konference mělo možnost se ve 4 workshopech, které probíhaly paralelně a kdy měli účastníci k dispozici počítač, seznámit se s základy softwaru Cabri II, Derive, Mathematica a s užitím grafických kalkulátorů.

Velmi důležitá byla jednání v sekcích, které byly celkem tři: obecné otázky užití počítačů ve výuce, užití dynamického softwaru a užití ostatního matematického softwaru. Celkem bylo předneseno 45 přednášek a referátů. Přijaté referáty budou publikovány v časopise Univ. S. Boh. Dept. Math. Rep. Series.

Konferenci byl přítomen též dr. Z. SVOBODA, vrchní ředitel Sekce státní informační politiky ve vzdělávání MŠMT, který ve svém vystoupení seznámil přítomné s aktuálním stavem projektu Internet do škol (INDOŠ) a s problémy s ním spojenými. V závěru byla formulována následující doporučení účastníků konference, která budou předána MŠMT.

Účastníci konference

a) Doporučují podporovat všechny snahy o vzájemnou informovanost všech tvůrců multimediálních textů, webových stránek apod., které se věnují matematice a její výuce, a zajišťovat jejich snadné zpřístupnění všem potenciálním uchazečům.

b) Doporučují programovému výboru na další konferenci obdobného typu zřídit metodickou sekci, která by učitelům na základ-

ních a středních školách poskytovala praktické metodické rady v ucelenější formě.

c) Doporučují, aby v připravovaných kurikulárních dokumentech MŠMT byla vyjádřena počítačová podpora výuky matematiky.

d) Doporučují, aby nově vydávané učební texty a učebnice matematiky obsahovaly příklady na řešení úloh s využitím matematického softwaru (MŠMT dává doložku schvalování učebnic).

e) Doporučují Sekci státní informační politiky ve vzdělávání na MŠMT přihlídnout k závěrům a doporučením konferencí obdobného typu při evaluaci konkrétních výukových programů v rámci E-gram. Domnívají se, že váha takového doporučení se rovná doporučení několika škol.

f) Konstatují, že zařazení matematického softwaru na seznam produktů doporučených MŠMT by mělo podléhat odborné recenzi, a ne pouze doporučení několika škol. Zároveň doporučují zařadit celosvětově známý a široce používaný software (Derive, Maple, Mathematica) na zmíněný seznam.

g) Konstatují, že konference svým tématem vhodně vyplnila mezeru na českém „konferenčním trhu“, a doporučují, aby se konala pravidelně v dvouletém cyklu.

Naše díky patří všem kolegyním a kolegům, kteří se na přípravě a konání konference podíleli.

Za programový výbor

Pavel Pech

14. ROČNÍK MEZINÁRODNÍ MATEMATICKÉ SOUTĚŽE VOJTĚCHA JARNÍKA

Ve středu 31. března 2004 se na katedře matematiky Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity uskutečnil už 14. ročník mezinárodní matematické soutěže Vojtěcha Jarníka. Tato soutěž vznikla před třinácti lety a je určena pro studenty matematiky studující na vysokých školách. Pořádá se v Ostravě každým rokem a dělí se do dvou kategorií. První kategorie je pro studenty prvního a druhého ročníku vysokých škol a druhá kategorie je pro studenty třetího, čtvrtého a pátého roku studia.

Letošní soutěže se zúčastnili nejlepší studenti matematiky z 24 univerzit jedenácti zemí Evropy: Německa, České republiky, Slovenska, Maďarska, Polska, Litvy, Srbska a Černé Hory, Slovinska, Chorvatska, Bulharska a Rumunska. Před soutěží se na každé univerzitě konala jednotlivá předkola, z nichž byli účastníci nominováni do Ostravy. Jsou to tedy ti nejlepší studenti ze zúčastněných států.

V úterý 30. března 2004 zasedla mezinárodní porota složená ze zástupců jednotlivých univerzit. Členové poroty za svého předsedu již tradičně zvolili prof. GÉZU KÓSE z univerzity v Budapešti, který dále jednání řídil. Každý člen poroty potom předložil návrhy dvou příkladů, po jednom do každé kategorie. Z těchto návrhů porota vybírala do každé kategorie čtyři úlohy, které studenti měli při soutěží řešit. Výběr příkladů nebyl jednoduchou záležitostí, protože se musel brát ohled nejen na kvalitu příkladů, ale také na jejich vyváženost.

Soutěž byla oficiálně zahájena ve středu 2. dubna 2004 v aule Ostravské univerzity. Vlastní soutěž pak pokračovala na katedře matematiky PřF OU. Studenti měli na vyřešení zadaných úloh čtyři hodiny čistého času. Jejich řešení poté byla několikrát opravena, a to nezávisle různými členy poroty.

Slavnostní zakončení soutěže spolu s oficiálním vyhlášením výsledků proběhlo následující den ve čtvrtek 1. dubna 2004 v aule Ostravské univerzity.

V první kategorii zvítězil ENDRE CSÓKA z Budapešti. MARTIN TANCER z Prahy se umístil na druhém místě. Třetí až sedmé místo obsadili VIKTOR HARANGI a DEMETER KISS z Budapešti, ALEKSANDAR ILIĆ z Nišu, PAWEŁ JANUSZEWSKI z Krakova a LIVIU PĂUNESCU z Bukurešti. Ve druhé kategorii zvítězil JAKUB WOJTASZCZYK z Varšavy. Na druhém až třetím místě se umístili ANDRÁS MÁTHÉ z Budapešti a SŁAWOMIR DINEW z Krakova. Všichni jmenovaní studenti za své umístění obdrželi peněžité odměny.

Soutěže se dohromady zúčastnilo 92 studentů, přičemž 59 studentů soutěžilo v první kategorii a 33 studentů soutěžilo ve druhé kategorii.

Jaroslav Hančl a David Bartl

2. SVĚTOVÝ KONGRES WFPC

V roce 2002 byla vytvořena Světová federace fyzikálních soutěží (WFPC). Její 1. kongres se uskutečnil v Indonésii. Prezidentem se stal H. Jordens, Drs. (Nizozemsko), viceprezidenty dr. W. Gorzkowski (Polsko) a doc. dr. Z. Rajkovitsová, PhD (Maďarsko).

2. kongres WFPC se uskutečnil ve dnech 14. 4. – 18. 4. 2004 v Nizozemsku. Kongresu se zúčastnili zástupci 18 zemí, představitelé hlavních fyzikálních soutěží a odborných aktivit. Slavnostní zahájení kongresu provedl ředitel Centra materiálního výzkumu a prezident Nizozemské fyzikální olympiády prof. Knoester.

Předmětem jednání kongresu byly zejména informace o nových aktivitách s mládeží a zkušenosti ze současných.

Dne 15. 4. prof. Carl (Německo) prezentoval obsáhlý příspěvek o práci se studenty, kde dominantní místo má hra; dr. van Kampel (Irsko) podal vysvětlení obsahu a pojetí nové evropské soutěže EUSO spojující biologii, chemii a fyziku; o fyzikálním laboratorním kursu pro přípravu studentů zúčastněných ve fyzikální olympiádě hovořila prof. Ahtee (Finsko); s aktuálními poznatky „nanofyziky“ vystoupil prof. Lagendijk (Nizozemsko); zásadní shrnutí soutěže Turnaj mladých fyziků poskytl dr. Kretschmer (Německo); s komplexním pojetím práce s talentovanými studenty na fyziku v České republice vystoupil doc. Kluiber.

Účastníci kongresu zavítali dne 16. 4. do Nizozemského astronomického vědeckého centra, Dwingeloo. Odpoledne si pak prohlédli pevnost Boertange. Cestu provázela jako obvykle široká diskuse.

Dne 17. 4. dr. Vanto (Maďarsko) podrobně rozebral problematiku experimentální práce na střední škole; rozbor výuky fyziky a její popularizace byla předmětem vystoupení Mgr. Garicové (Srbsko a Černá Hora); vliv různých fyzikálních soutěží na každodenní fyzikální výuku charakterizovali doc. Rajkovitsová (Maďarsko) a doc. Markovich (Bělorusko); předmět a koncepci první Mezinárodní přírodovědné olympiády pro juniory prezentoval prof. Ginting (Indonésie); výsledky výzkumu z dotazníku zadaného účastníkům mezinárodní Fyzikální olympiády z Německa sdělil prof. Lind (Německo).

Z jednání vyplynul důležitý závěr: řada nových fyzikálních aktivit pro studenty je spojena i s poznatky biologie, chemie, resp. s její širokou aplikací. V tomto smyslu soutěž EUSO (European Union Science Olympiad) akcentuje přírodovědné vzdělání jako celek. Stejně je tomu i u IJSO (International Junior Science Olympiad).

V současné době je do Indonésie přihlášeno asi 30 zemí, celkově se počítá s padesáti.

Bude jistě důležité, aby i Česká republika se těchto nových světových aktivit zúčastňovala, nehledě na to, že by měla být zastoupena i na mezinárodních kolech soutěží stávajících.

Všechny příspěvky (v jisté zkrácené formě) budou publikovány v samostatném čísle časopisu Physics Competition. Celé jednání kongresu dokonale zorganizoval a řídil prezident WFPC H. Jordens, Drs.

Pracovní jednání 2. kongresu WFPC pak bylo završeno zhodnocením organizačních a finančních záležitostí federace v uplynulých dvou letech, diskusí nad připravovanými aktivitami týkajícími se Světového roku fyziky 2005 a vytvořením Výboru pro udělování cen.

Zdeněk Kluíber

JUBILEA

60 let

Prof. RNDr. IVAN NETUKA, DrSc. (Praha)
7. 7. 2004

MILENA BĚLOUŠKOVÁ (Pardubice)
10. 7. 2004

RNDr. MILOŠ OLÍK (Brno)
21. 7. 2004

Ing. prom. mat. BOHUMIL LOUVAR
(Praha MO)
24. 7. 2004

Mgr. DANIELA VRZÁKOVÁ (Praha PO)
24. 7. 2004

ELIŠKA DOLEŽELOVÁ (Olomouc)
26. 7. 2004

RNDr. JITKA BRŮNOVÁ (Olomouc)
27. 7. 2004

RNDr. LUBOMÍR JASTRABÍK, CSc.
(Praha FO)
29. 7. 2004

RNDr. BOHUMIL CHOCHOLA
(Středočeská pobočka)
18. 8. 2004

RNDr. EVA LIŠÁKOVÁ (Praha PO)
29. 8. 2004

Ing. LEOPOLD VRÁNA (Praha MO)
30. 8. 2004

JANA MUSILOVÁ (Brno)
1. 9. 2004

JANA DOLEŽALOVÁ (Jihlava)
4. 9. 2004

Doc. RNDr. JOSEF HUBEŇÁK, CSc.
(Hradec Králové)
11. 9. 2004